

XII Jornada de presentació de la recerca etnològica a la Catalunya Central 2024

Ball de bastons. Roser Reixach

Lloc

Prats de Lluçanès. L'Espai
Avinguda Pompeu Fabra, 8.

Data

Dissabte 9 de novembre de 2024

Ball de bastons. Roser Reixach

XII Jornada de presentació de la recerca etnològica a la Catalunya Central 2024

Programa Edició 2024

9.45 a 10.00	Benvinguda i presentació de la jornada
10.00 a 10.25	Grup de Recerca Local de Taradell La memòria dels objectes
10.25 a 10.50	Maria Ocaña El toc de les campanes de Sant Pere de Roda Bé Cultural d'Interès Local.
10.50 a 11.15	Roser Reixach. Dansa i tradició Trenta anys de danses vives a Prats de Lluçanès
11.15 a 11.45	Pausa cafè
11.45 a 12.10	Gerard Verdaguer 50 anys del Motor Club Vall del Ges
12.10 a 12.35	Carme Garcia, Jordi Ballús i Jordi Serra La reconstrucció del Pont Nou de Roda de Ter (1939-45)
12.35 a 13.00	Glòria Ballús Concepció Piniella i la música
13.00 a 13.25	Joan Arimany Col·lecció profana de relíquies (suposadament) sagrades

Lloc
Prats de Lluçanès. L'Espai
Avinguda Pompeu Fabra, 8.

Data
Dissabte 9 de novembre de 2024

SUMARI

Benvinguda a càrrec de **Carles García** (Director del Museu del Ter)

<i>La memòria dels objectes</i> Grup de Recerca Local de Taradell	4
<i>El toc de les campanes de Sant Pere de Roda</i> <i>Bé Cultural d'Interès Local.</i> Maria Ocaña	7
<i>Dansa i tradició</i> <i>Trenta anys de danses vives a Prats de Lluçanès</i> Roser Reixach	8
<i>50 anys del Motor Club Vall del Ges</i> Gerard Verdaguer	10
<i>La reconstrucció del Pont Nou de Roda de Ter (1939-45)</i> Carme Garcia, Jordi Ballús i Jordi Serra	19
<i>Concepció Piniella i la música</i> Glòria Ballús	22
<i>Col·lecció profana de relíquies (suposadament) sagrades</i> Joan Arimany	24

LA MEMÒRIA DELS OBJECTES

Grup de Recerca Local de Taradell

El Grup de Recerca Local de Taradell, l'Arxiu Fotogràfic i la Biblioteca Antoni Pladevall i Font han engegat aquest estiu un nou projecte. Es tracta d'una sèrie d'exposicions que porten per nom 'La memòria dels objectes' i que té com a objectiu ensenyar alguns objectes que la gent de Taradell feia servir antigament i que ha explicat a les entrevistes sobre la vida quotidiana del nostre poble.

Del 22 al 16 d'agost es va poder veure a la Biblioteca una primera mostra sobre la casa, de les seves estances principals com són la cuina, el rebost, el menjador, el 'cuarto', el safareig i la comuna, i dels atuells i estris que feia servir la gent que hi vivia.

Els objectes de cada estança corresponien a una mateixa època, però les diferents estances podrien ser de moments cronològics diferents. L'objectiu ha estat recuperar objectes ja perduts o oblidats de cada una d'elles perquè les noves generacions també els recordin.

Paral·lelament, i a la pàgina web del Grup de Recerca es poden trobar diversos fragments de les entrevistes realitzades als nostres avis i avis i que ens parlen de la casa i dels seus objectes: "el burro, la planxa, el rentamans, la farmaciola, el safareig, el molinet de cafè, les pedres per escalfar el llit, el braser, la comuna, el càntir per anar a veure aigua, el llum de carbur, el banc escó o la cuina econòmica, entre d'altres. Objectes d'una cultura popular que els nous temps han condemnat a la desaparició.

Aquesta exposició ha volgut recordar a la gent gran molts moments de la seva infantesa i als joves els ha facilitat un coneixement d'un passat del qual són fills. Un recull que és el viu testimoni d'unes persones que varen néixer i créixer amb uns objectes molt utilitzats en el passat, objectes que un dia hi van ser i avui en dia ja no hi són.

LES PARTS DE L'EXPOSICIÓ

La cuina era una de les estances més importants i utilitzades de la casa on hi havia el foc, la cuina econòmica, el banc escon i un a taula. Al foc o a la cuina econòmica sempre hi havia una olla plena d'aigua i hi havia prestatges per posar i penjar els estris. La cuina era un espai de reunió de la gent de la casa que servia per intercanviar tota mena d'informacions i d'experiències.

Molt a prop de la cuina hi havia el rebost, el lloc per conservar els aliments, sobretot aquells que s'havien preparat per conservar-los i també s'hi guardaven tots els derivats del poc després de la matança. També hi havia prestatges per guardar els tupis, les gerres i les cassoles.

Al menjador hi havia un armari anomenat "trinxant" que es dividia en dues parts. A sota, amb prestatges i a sobre, on s'hi guardava la cristalleria. Hi havia també una taula gran i llarga per celebrar les trobades festives de tota la família. No hi faltava el rellotge i altres elements decoratius. En molts casos, també hi trobàvem la màquina de cosir.

Els 'cuartos' eren els espais per anar a dormir, les habitacions que al mateix temps servien per canviar-se de roba i com a espai de neteja personal. El llit amb el seu capçal, les calaixeres per guardar-hi la roba personal, el bressol pels que tenien canalla i el rentamans.

On feien les necessitats els habitants de la casa? A la comuna. Era un espai amb un banc amb un forat on les persones s'assentaven. El forat es tapava amb una tapa. Aquest espai s'ubicava en un lloc estratègic ja que el forat havia de donar directament al femer.

D'altra banda, moltes cases tenien safareig per poder rentar la roba i estendre-la.

UN PROJECTE QUE VA MÉS ENLLÀ

El patrimoni etnològic inclou el conjunt de testimonis, tant materials com immaterials, representatius de les formes de vida populars i tradicionals. Entenen com a tal des dels estris i les tècniques relacionades amb els oficis artesanals, a les rondalles, les cançons, les danses, o el propi llenguatge que utilitzem per a definir feines o objectes.

És a dir, patrimoni etnològic és la pròpia cultura popular i la seva riquesa cultural. Així doncs, la tasca del Grup de Recerca també té a veure amb la conservació i millora del coneixement que tenim d'aquesta cultura, és a dir, de la memòria col·lectiva del nostre poble i de les seves persones. Per tant, cal conservar, estudiar i difondre aquests elements per tal de garantir la pervivència de la memòria. Una memòria que s'amaga en cada un dels racons que ens donen forma i contingut com és, per exemple, el nostre propi llenguatge i la definició d'alguns objectes ja oblidats per la transformació social que ha viscut el país.

En aquest sentit, i coneixedors d'aquestes transformacions que han anat deixant en l'oblit moltes paraules i objectes que feien servir, no fa pas tant de temps els nostres avis, els hem volgut recuperar perquè defineixen el nostre passat més immediat.

En aquest sentit el Grup de Recerca té la intenció de continuar amb aquestes exposicions temàtiques sobre 'La memòria dels objectes' i ja està treballant, per exemple, amb els jocs que jugaven els nostres avantpassats i també amb la devoció religiosa.

EL TOC DE LES CAMPANES DE SANT PERE DE RODA.

Bé Cultural d'Interès Local

Maria Ocaña i Subirana, Museu Arqueològic de l'Esquerda

El dia 15 de febrer de 2022, el rector de la parròquia de Roda de Ter, Mn. Ramon Bufí, instava l'Ajuntament de Roda de Ter a declarar bé cultural d'interès local el toc de les campanes de St. Pere de Roda.

S'iniciava així una tramitació que va acabar amb l'aprovació, per part del ple de l'Ajuntament de Roda amb data 21 de maig de 2024, de la declaració com a BCIL dels sons i els tocs de les campanes i també d'una campana gòtica que es conserva a la cel·la del campanar. L'Ajuntament protegeix aquests sons perquè representen una forma ancestral de comunicació i formen part del paisatge sonor del poble i un element identitari de la comunitat.

Aquest reconeixement està en la línia de la Llei de Patrimoni Cultural Català (9/1993 de 30 de setembre) que defineix que els béns immaterials integrants de la cultura popular i tradicional, també formen part del patrimoni cultural català. Així com també segons la Convenció per a la salvaguarda del patrimoni cultural immaterial, que la UNESCO va aprovar a la seva 32a reunió, celebrada a París entre el 29 de setembre i el 17 d'octubre de 2003. En aquesta mateixa línia l'any 2022, la UNESCO va declarar el toc manual de campanes com a patrimoni cultural de la humanitat, car el repic de campanes s'ha mantingut al llarg dels segles com un llenguatge universal i una part de la identitat col·lectiva dels pobles i ha contribuït a estructurar la vida local en el pas dels segles.

En aquesta comunicació exposem alguns resultats de la recerca que es va portar a terme, amb l'estudi de les campanes i els tocs en els quals intervenen. Vàrem poder fer una fitxa amb les característiques de cada campana, amb les seves inscripcions, mesures, any de col·locació, estat de conservació, etc. També vàrem fer una gravació dels diferents tocs, que actualment ja no són manuals, sinó que s'han mecanitzat.

Les campanes patien continus atacs, per la seva missió com a element de comunicació i pel seu valor material. Així sabem que l'any 1809, durant la "francesada" que va afectar la població de Roda, van destruir les 4 campanes, amb un valor estimat de 3016 lliures, i també una campaneta de la capella del Sòl del Pont, valorada en 260 lliures.

L'església va haver de ser restaurada durant el segle XIX i tenim notícies que el 26 de febrer de 1893 es va fer una festa per celebrar la finalització d'aquestes obres i què s'havien beneït dues noves campanes (GUIU, 1898). La campana gran pesava 24 quintars i feia 1,15 m de boca, i la campana petita 15 quintars i el diàmetre de boca feia 0,92 m.

Les tres campanes de la cel·la del campanar són de diferent cronologia: la més moderna és de 1992, té tres noms: Joana, Maria i Roser i es va col·locar sent rector de la parròquia Mn. Xavier Bardole. Una segona campana és de l'any 1940 i tal com queda escrit a la mateixa campana fou Josep Perarnau qui la va fer col·locar després que les campanes fossin destruïdes durant la Guerra Civil.

Aquesta campana es diu Petra, Maria del Sòl del Pont i Tecla. Finalment hi ha una tercera campana, molt més petita que les anteriors, de factura gòtica, que per comparació tipològica amb altres campanes podem situar entorn al segle XIV o XV. És una campana molt singular amb relleus gòtics i una inscripció decorativa.

Finalment, en el coronament del campanar hi ha una estructura amb dues campanes, la inferior més gran i la superior més petita, per tocar quarts i hores, que es toquen amb un martell que cadascuna té incorporat a l'estructura. L'any de fosa és el 1780. Aquest conjunt actualment no funciona.

Igualment hem pogut trobar algunes dades sobre els campaners que havien exercit aquest ofici secular, com en Domènec Riera Callís en "Mingo Campaner" nascut l'any 1863 que explica que el seu pare i el seu avi també havien estat campaners, amb la qual cosa la nissaga es remunta pràcticament al segle XVIII. Ell es va jubilar l'any 1946. Després en "Pere Campaner", Pere Vergés Bonay, nascut l'any 1905, va ser el darrer campaner de Roda, qui va començar a tocar les campanes l'any 1928 fins a la dècada dels vuitanta, en què es va retirar.

DANSA I TRADICIÓ. 30 anys de danses vives a Prats de Lluçanès

Roser Reixach Brià

La Trencadansa per Sant Vicenç, el ball dels Romeus per Carnaval, els balls de Bastons el diumenge i el dilluns de Pasqua, el ball de Cinquagesma el dilluns de la segona Pasqua, i el Contrapàs per Sant Joan i els elois, són balls i danses que s'han mantingut en el temps com a llegat d'anteriors generacions que les han mimat i dinamitzat. Aquest 2024, el grup Dansa i tradició, que va constituir-se a finals del 1993 i que n'ha tingut cura tots aquests anys, celebra el seu trentè aniversari.

Trencadansa

Ball dels Romeus

La Trencadansa per Sant Vicenç, el ball dels Romeus per Carnaval, els balls de Bastons el diumenge i el dilluns de Pasqua, el ball de Cinquagesma el dilluns de la segona Pasqua, i el Contrapàs per Sant Joan i els elois, són balls i danses que s'han mantingut en el temps com a llegat d'anteriors generacions que les han mimat i dinamitzat. Aquest 2024, el grup Dansa i tradició, que va constituir-se a finals del 1993 i que n'ha tingut cura tots aquests anys, celebra el seu trentè aniversari.

Des del primer moment, a part de l'assaig i la dinamització d'aquests balls i danses de Prats de Lluçanès, la difusió ha estat una constant de l'associació, i per això s'han redactat i repartit díptics informatius en moments puntuals de les respectives festes i es mantenen contactes periòdics amb diferents mitjans de comunicació. S'han escrit articles, comentaris i reportatges, i també s'ha participat en gravacions en vídeo o entrevistes per a diversos programes de ràdio i televisió. A més l'entitat disposa d'un arxiu documental amb àlbums per a cada activitat on es recullen retalls de premsa, programes, díptics, invitacions, etc, i sobretot moltes fotografies ordenades per anys i classificades per danses, amb les llistes dels balladors corresponents.

En tot aquest temps Dansa i tradició ha participat en aplecs, festes i trobades arreu de la geografia catalana, i també en xerrades, congressos i seminaris, a part d'ensenyar les danses en diferents cursets, jornades i centres educatius. Entre els llocs, cicles o festes on han estat presents es poden citar el Dansàneu a Esterri d'Àneu, la FESTCAT a Llívia, els tallers itinerants del cicle Solc, música i tradició al Lluçanès, el Postgrau de dansa a la Universitat Autònoma, les Trobades de caramellaires del Lluçanès, la Ballada del Divino a Sant Vicenç de Torelló, Mercè Dansa a Barcelona, la Festa del flabiol a Arbúcies, La Cafetera de l'Esbart Català de Dansaires a Barcelona, la Festa de Cavall Fort, el Projecte Comenius de l'IES Castell del Quer, els 25 anys de la Coordinadora del ball de bastons de Catalunya, els Aplecs comarcals d'Osona, les Festes de la Calla a Vic, Trobades nacionals de bastoners, el Tirabou de Sant Feliu de Buixalleu, Trobades de contrapassos, Trobades de cultura popular diversos, tallers de la Berguedana de folklore total, o el Festival Ni flauers a Alps aquest estiu passat. D'entre aquestes activitats cal destacar que l'any 2018, juntament amb Carles Mas, que en va ser l'impulsor, van organitzar la Tercera trobada de contrapassos de Catalunya a Prats de Lluçanès.

A banda, en determinats períodes els balls i danses s'han donat a conèixer als centres escolars, bàsicament de la localitat, però també a altres de municipis veïns,

tant a nivell de primària com de secundària. Amb l'alumnat s'ha treballat habitualment una part teòrica a través de vídeos, fotografies, música i fitxes per a les diferents edats i una altra part pràctica en la que han pogut fer immersió en cadascuna de les danses o balls adaptats al seu nivell.

També des dels inicis i fins el 2015 el grup va organitzar l'arribada de la Flama del Canigó, uns anys dins el cicle Solc, música i tradició al Lluçanès, i el 2000 va promoure una campanya inicial per a recuperar el costum de posar canyes als balcons abans de la festivitat de reis per a senyalar el lloc on ses majestats havien de deixar els regals.

El 1994, el primer any d'activitat de l'associació, es va decidir restablir el ball de Cinquagesma, incloent-lo dins del cicle Solc, música i tradició al Lluçanès, quan feia cinc anys que s'havia deixat de ballar. Un ball que actualment compta amb una extraordinària participació, i que havia estat recuperat el 1988 pel Grup Germanor amb la col·laboració de l'Esbart Català de Dansaires després de més de cent anys oblidat.

A part des de l'associació es va col·laborar el 2002 en la gravació i edició del CD *Danses del Lluçanès*, un disc que reunia per primera vegada totes les danses vives de la comarca i també el 2005 en la publicació del llibre *Els balls de bastons de Prats de Lluçanès*, editat per Solc.

Molts pradencs i pradenques han participat durant tots aquests anys en aquests balls i danses, nens i nenes i persones adultes, perquè tothom qui vol en té la possibilitat sempre que

es comprometi a assistir als assajos. I és que els balladors no pertanyen a un grup tancat sinó que periòdicament, gairebé cada any, hi ha una renovació perquè es fa una convocatòria oberta a la població per sectors d'edat segons la tipologia del ball o dansa, i aquesta rotació fa que tothom pugui sentir aquests balls i danses com a propis, i no com a exclusius d'uns balladors que els mostren en un escenari a la resta de la població.

Podem dir que la passió per la dansa i la il·lusió d'oferir a les noves generacions aquest important patrimoni immaterial que amb el temps ha esdevingut un símbol d'identitat pradenca és la raó de la continuïtat en el temps d'aquesta associació.

Canyes en un balcó de Prats de Lluçanès

Ball de Cinquagesma

50 ANYS DEL MOTOR CLUB VALL DEL GES

Els orígens del motor club vall del ges

Gerard Verdaguer

CAL FERRER

El restaurant de Cal Ferrer, inaugurat l'any 1971 i regentat per **Joan Jiménez**, acollí els aficionats al motor de la localitat. En aquest local germinà la idea de formar un Motor Club. El mateix Jiménez fou un gran aficionat al trial. Sembla ser que va tenir la primera Bultaco Sherpa de Torelló. En els primers documents del MCVdG apareix el nom de Motor Club Cal Ferrer.

Ramon Prat Bofill i Albert Galícia Codinachs, dos dels joves impulsors de la nova entitat, tingueren un paper important a finals de 1973. **Ramon Prat** gestionà la documentació, els estatuts i els tràmits governatius a fi i efecte de legalitzar

l'entitat en plena dictadura i així poder organitzar proves. **Lluís Capdevila** dissenyà el logo amb la velocitat oreneta que encara perdura. La idea inicial era d'**Albert Galícia**.

Entre altres qüestions, es decidí posar Motor Club i no Moto Club per remarcar que el club acollia tot tipus d'esport vinculat al motor. Es decidí per Vall del Ges i no per Torelló perquè es va voler que reflectís tot l'ambient del motor als pobles de la vall.

Francesc Bofill Lluís acceptà la presidència per dos anys amb la condició que **Ernest Font** el rellevés un cop engegat el Club.

LES JUNTES

Primera junta. Novembre 1973

- **Francesc Bofill Lluís** (president)
- **Joan Jiménez Sayós** (vicepresident)
- **Fortià Subirachs Jolis** (secretari)
- **Josep Freixer Rabat** (tresorer)
- **Josep Franquesa Cotrina** (vocal)
- **Josep Monells Sastre** (vocal)
- **Jaume Sastre Ariñó** (vocal)
- **Pau Bartrina Carrera** (vocal)
- **Josep Vergés Vilaplana** (vocal)
- **Xavier Vaqué Puigvert** (vocal)
- **Miquel Galobardes Cola** (vocal)

Segona junta. El 24 de gener de 1976

- **Ernest Font Pou** (president)
- **Joan Jiménez Sayós** (vicepresident)
- **Pere Dot Cos** (secretari)
- **Xavier Vaqué Puigvert** (tresorer)
- **Domingo Caballeria Barcons** (vocal)
- **Josep Monells Sastre** (vocal)
- **Josep M. Rovira Paxau** (vocal)
- **Josep Hinojo Abad** (vocal)
- **Jaume Rovira Vilarrasa** (vocal)
- **Joan Cros Burch** (vocal)
- **Josep Serra** (vocal)

L'entrada d'Ernest Font fou un impuls important al Motor Club Vall del Ges. En aquest període s'amplià l'activitat: automobilisme i motocròs.

Les assemblees, celebracions i homenatges es convocaven a l'hotel **Les Serrasses**.

Tercera junta. 27 de gener de 1978

- **Ernest Font Pou** (president)
- **Pere Dot Cos** (vicepresident)
- **Jaume Roma Vergés** (secretari)
- **Ramon Prat Bofill** (tresorer)
- **Jaume Rovira Vilarrasa** (vocal)
- **Josep M. Rovira Paxau** (vocal)
- **Joan Cros Burch** (vocal)
- **Josep Vergés Vilaplana** (vocal)
- **Antoni Romero Gómez** (vocal)
- **Ramon Vergés Pujol** (vocal)
- **Salvador Soler Costa** (vocal)

CELEBRACIONS

23 de setembre de 1978. Celebració del **5è aniversari**. Sopar a l'hotel **Les Serrasses**. Medalla d'or al president **Ernest Font**. Medalla de plata al

vicepresident, **Pere Dot**. Plaques: **Antoni Arcarons** (Motocròs), **Jordi Prat** (Trial), **Josep Pujol Balcells** (TT) i **Severí Gallach** (Ral·lis).

18 d'octubre de 1980. Sopar d'homenatge a **Toni Arcarons** a l'hotel Les Serrasses. Celebració del doble títol de Campió d'Espanya de Motocròs.

Ernest Font entrà com a vocal de la Federació Catalano Balear d'Automobilisme l'any 1981. Aquest fet va comportar la seva dimissió com a president del Motor Club Vall del Ges.

Quarta junta. Novembre de 1981

- **Pere Dot Cos** (president)
- **Jaume Roma Vergés** (secretari)
- La resta de membres eren els mateixos de la junta anterior

El Motor Club assolí la fita d'omplir el camp de futbol de Torelló amb un cursa de **Dirt Track** –motocròs sobre pista de cendra– a finals de 1981.

Cinquena Junta. 17 de juny de 1983

- **Jacint Vila Capa** (President)
- **Jaume Rovira Vilarrasa**
- **Josep Noguera Miró** (Manlleu)
- **Joan Fontserè Guiu**
- **Joan Jiménez Sayós**
- **Josep M. Rovira Paxau**
- **Josep Carrera Solà**
- **Jordi Prat Bofill**
- **Francesc Manrique Manrique**
- **Fortià Prat Bofill**
- **Antoni Martínez Palazón**
- **Josep Recarens Talleda** (Sant Hipòlit de Voltregà)
- **Francesc Montes Sánchez** (Manlleu)
- **Joan Balmes Ricart**
- **Miquel Colldelram Rovira** (Sant Hipòlit de Voltregà)
- **Agustí Torrent Reverter** (Roda de Ter)

L'any 1983 el MCVdG passava per moment difícils a nivell econòmic. La nova

junta va decidir que només organitzarien proves de trial. Així doncs, el MCVdG deixà definitivament l'automobilisme, el motocròs i les proves tot terreny.

Durant el mandat de Jacint Vila destaquem la prova del Campionat d'Espanya de Trial celebrada a Torelló el 1989.

A partir d'aquesta data el MCVdG entrà en un període de lenta decadència. Únicament es mantenia la col·laboració en l'organització dels campionats comarcals COTA i algun trial indoor.

REACTIVACIÓ DEL MOTOR CLUB VALL DEL GES

A mitjan de la dècada de 1990, **Josep M. Carrera** i **Pere Vilageliu** varen continuar amb l'organització de les proves COTA. El MCVdG estava gairebé inactiu o latent. Quan les proves varen anar prenent volada, es va decidir formalitzar una nova entitat. Com que el MCVdG no havia cursat baixa, Carrera i Vilageliu varen mantenir el nom.

Junta. 11 d'octubre de 2011. La seu és a Roda de Ter

- **Josep M. Carrera Freixa** (president)
- **Pere Vilageliu Vilà** (vicepresident)
- **Albert Franch Colomo** (secretari)
- **Montserrat Dachs Caralt**
- **Lluïsa Colomo Lara**
- **Gemma Codina Malet**
- **Maria Franch Colomo**
- **Josep Carrera Dachs**
- **Esteve Franch Ginés**

Aquesta nova junta ha mantingut el nom del Motor Club Vall del Ges fins a l'actualitat. Pere Vilageliu, un històric del MCVdG, va deixar la junta el 2020. Anualment organitza, conjuntament amb el motor Club de Tona, el campionat comarcal de Trial anomenat COTA. Aquesta prova anual aplega prop de cinc-cents aficionats al trial de tot el país.

MOTOS TOT TERRENY

El dia 3 de març de 1974, pocs mesos després d'haver-se constituït legalment, el MCVdG organitzà la primera prova oficial de l'entitat: **I Pujada Cronometrada a Collsaplana**, al terme de Sant Pere de Torelló. La prova, de sis quilòmetres, consistia en pujar al Puig de Collsaplana (1241 m) en el menor temps possible. Es podia córrer amb moto de cros, de trial o de tot terreny.

La discoteca **Danatela** (Torelló), una de les primeres a nivell comarcal, patrocinà l'esdeveniment tot oferint el trofeu Gran Premi Danatela.

En la primera edició s'hi varen inscriure 44 pilots. El vencedor absolut i sènior fou **Josep M. Sucarrats Grau**, dels Amics del Motor del Lluçanès, amb una moto Montesa 250 i amb un temps de 6:25:8. El segon classificat, primer júnior, fou el pilot **Jaume Pons Mas**, del MCVdG, amb una Montesa 250 i amb un temps de 6:34:4. Del MCVdG hi participaven onze pilots, dels quals només la varen acabar sis: **Jaume Pons Mas, Agustí Boixader Plana, Jaume Sastre Ariño, Joan Fontserè Serra** —amb una Ossa de trial—, **Antonio Gómez Polo i Josep M. Pou Goula**. Quedaren fora de la classificació: **Pau Bartina Carrera, Josep M. Canal Pey, Llorenç Ausió Baulenas, Ramon Jordana Dot, Isidre Soler Targarona i Xavier Crespi Oliveras**.

El 2 de març de 1975 es va celebrar la **II Pujada Cronometrada a Collsaplana**. La prova era puntuable per al Trofeu Nacional de la RFME i era el II Gran Premi Danatela. Es varen inscriure vint-i-sis pilots. El guanyador fou **Josep M. Sucarrats Grau**, pilot de Montesa, amb un temps de 5:40:67. Seguit de **Joan Cros**, amb Bultaco i un temps de 5:42:43. Entre els júnior: **Jaume Pons Mas** va vèncer amb un temps de 5:40:91. El pilot local **Jaume Sastre**, conegut popularment com a **Met Wences**, fou sisè. Pel MCVdG també hi varen participar: Joan Pladevall, Antonio Gómez, Lluís Cabanes, Xavier Crespi, Llorenç Ausió i Ramon Jordana

La **III Pujada Cronometrada a Collsaplana** fou el dia 19 de març de 1976. El comissari tècnic de la prova era el mecànic **Josep M. Rovira Paxau**. **Ernest**

Font i Ramon Prat eren comissaris de la prova. Es varen inscriure disset pilots. El guanyador fou **Jaume Pons Mas**, pilot dels Amics del Motor del Lluçanès, amb una Bultaco i amb un temps de 6:01. **Joan Cros**, també amb Bultaco, quedà segon amb un temps de 6:03. Dels pilots júnior del MCVdG hi havia: **Josep Pujol Baucells, Agustí Boixader, Pere Surribas Jaumira, Josep Serra Pujol, Miquel Sala Amblàs, Joan Font Llorens i Josep Flamis Comella**.

Aquesta va ser l'última edició de la prova.

En el camp del Tot Terreny, el MCVdG va tenir pilots subvencionats per competir en proves oficials. Destacaren els pilots **Josep Pujol i Jaume Pons** i, ja a principis de la dècada dels vuitanta, el santperenc **Jordi Riera**. Als anys noranta, ja sense l'aixopluc del MCVdG, destacà el pilot torellonenc **Ernest Riu**.

TRIAL

El trial ha estat l'activitat més representativa del Motor Club Vall del Ges.

Els trials de Fires i trials de Torelló

- **I Trial de Fires.** 31 de maig de 1973. 12 zones: La Carrera, Can Wences, Can Dot, Casa de Baix, La Riera, Pedronet de la Coromina i Puig de les Tres Creus. 22 participants. Classificació sènior: **Francesc Payà** amb Ossa. Classificació júnior: **Manuel Soler (a) Monstruito**, amb Bultaco. Classificació social: **Albert Juvanteny**, amb Ossa (46 punts). Classificació local: **Pere Dot, Joan Salarich i Ernest Font.**
- **II Trial de Fires.** 26 de maig de 1974. 111 pilots inscrits. Classificació: **Pere Pi, Albert Juvanteny i Leopoldo Milà.**
- **III Trial de Fires.** 29 de juny de 1975. Classificació: **Alfons Soler i Albert Juvanteny.**
- **IV Trial de Fires.** 27 de maig de 1976. El guanyador fou **Albert Juvanteny**, pilot del MCVdG. Classificació social: **Joaquim Rovira, Josep Rovira, Jordi Prat, Josep Roma, Xavier Mayol, Agustí Bas, Arnau Santigosa i Josep Serra.**
- **V Trial de Fires.** 22 de maig de 1977. Hi participaren 66 pilots. Classificació: **Jaume Subirà, Albert Juvanteny, Francesc Payà.**
- **VI Trial de Fires.** 21 de maig de 1978. Classificació: **Jaume Subirà i Ramon Terradellas.**
- **VII Trial de Fires.** 13 de maig de 1979. Classificació: **Antoni Gorgot i Albert Juvanteny.**
- **VIII Trial de Fires.** 11 de maig de 1980.
- **IX Trial de Torelló.** 23 de maig de 1982. Trofeu La Coope. Classificació súper: **Albert Juvanteny i Gabino Renales.** Classificació sènior: **Marcel Vacarisas, Jordi Prat (3r) i Francesc Montes (5è).**

Els trials d'Hivern (1977 - 1988)

- **I Trial d'Hivern.** 4 de desembre de 1977. **Miquel Cirera, Martí Terra i Albert Juvanteny.**
- **II Trial d'Hivern.** 3 de desembre de 1978. **Jaume Subirà, Miquel Cirera i Josep Jo.**
- **I Trial de Vidrà.** 6 de Novembre 1983. **N. Corchs, M. Feixes i Albert Juvanteny.**
- **III Trial d'Hivern.** Octubre 1988. Campionat Catalunya. Classificació: **Carles Casas, Xavier Escarrà.** Veterans: **Albert Juvanteny, Pere Vilageliu.**

- **II Trial de Vidrà.** 28 de febrer de 1988. Classificació: **Jordi Tarrés, Lluís Gallach, Andreu Codina i Gabino Renales.**

Excursions socials i de Turisme de Muntanya

- **I Excursió de Muntanya. Bellmunt.** 8 de desembre de 1977.
- **II Excursió de Muntanya. Puigsacalm.** 28 de maig de 1978.
- **III Excursió de Muntanya. Bellmunt.** 10 de desembre de 1978.

Trial Indoor organitzat pel MCVdG

- **I Trial Indoor de Torelló.** 19 de juny de 1986. Podi: **Jordi Tarrés, Andreu Codina i Lluís Gallach.**

Proves del Campionat d'Espanya de Trial (1978, 1984 i 1989)

- **VIII Trial RMCC a Torelló.** 1 d'octubre de 1978. Organitza: el Reial Moto Club de Catalunya i el Motor Club Vall del Ges. Podi: **Antoni Gorgot, Miquel Cirera i Jaume Subirà.**
- **XIV Trial del RMCC a Torelló.** 7 d'octubre de 1984. Organitza: el R.M.C.C. i el Motor Club Vall del Ges. Guanyadors: **Lluís Gallach, Antoni Gorgot i Gabino Renales.**
- **X Trial de Torelló.** 8 d'octubre de 1989. Sortida i arribada a Sant Pere de Torelló. Classificació Sènior: **Jordi Tarrés, Andreu Codina, Amos Bilbao.**

Títols de Campió d'Espanya i de Catalunya de Trial

- **Campions d'Espanya de Clubs:** 1979, 1980, 1985 i 1987
- **Campions de Catalunya de Clubs:** 1987, 1988, 2008, 2023

Els campionats comarcals de trial (COTA)

El Campionat Comarcal de Trial (COTA) va néixer l'any 1984; un campionat que constava d'entre vuit i deu proves i diverses categories: júnior, sènior, veterans...

Entre els pilots locals dels primers anys que varen aconseguir més títols trobem **Jordi Soler, Fortià Prat i l'Alfons Lobete.** En categoria de veterans: **Pere Vilageliu i Francesc Estrada.**

L'any 2024 s'ha celebrat la 40a edició d'aquesta competició. **Josep M. Carrera i Pere Vilageliu** han estat els organitzadors de la prova. Entre els pilots que han participat al COTA hi trobem **Laia Sanz**, prou coneguda en el món del motor.

Josep M. Rovira Paxau

Reconegut mecànic de motos. Entre les innovacions tecnològiques aplicades a les motos de trial trobem la refrigeració del motor amb aigua, la suspensió davantera invertida i el motor de quatre temps. Fou l'ànima de la marca Gas Gas.

Pilots de Trial del Motor Club Vall del Ges

Albert Juvanteny, Ramon Terradellas, Miquel Cirera, Jaume Subirà, Lluís Gallach, Gabino Renales o Ulf Karlson.

Pilots de Trial de la Vall del Ges

Entre els pilots de trial nascuts a la Vall del Ges destaquem: **Marc Freixa, Josep Arcarons, Jordi Soler, Alfons Lobete, Fortià i Jordi Prat,**

EL MOTOCRÒS

Antecedents als anys seixanta

A la llera del Ges; a la zona entre el pont de can Pujades i Malianta es va muntar un petit circuit de motos. Els de la colla d'en **Monells**, mecànic especialitzat en motos, hi feien motocròs.

Els primers pilots de motocròs del MCVdG (1973)

Joan Cros i Jaume Sastre corren el I Motocròs "Dama de Elche" el dia 9 desembre de 1973. El gener de 1974 es feia públic que es formalitzaven contractes amb els pilots oficials del MCVdG.

Durant la fira, l'1 de juny de 1974, varen fer un homenatge a **Joan Cros.**

Circuit del Puig (1975)

Petit circuit d'entrenament al voltant de la casa del Puig. En Pau Bartrina era pilot i es va muntar un circuit al voltant de la casa.

Per la Fira de Primavera de 1975, 8 de maig de 1975, es va anunciar el I Motocròs de Torelló. Es varen fer tots els tràmits però, finalment, no s'aconseguí l'autorització governativa.

Circuit d'entrenament de Casa de l'Hora

El pilot **Agustí Boixader** vivia al costat d'aquests terrenys, el va començar a traçar i hi entrenava molt sovint. Va estar actiu entre els anys 73-74 i principis dels vuitanta.

Circuit de Comermena (1977)

Jaume Rovira Vilarrasa va parlar amb el pagès. **Jaume Roma** parlà amb el propietari de Barcelona. El president **Ernest Font** acordà un lloguer anual dels terrenys amb el propietari.

I Motocròs de Torelló. El circuit de Comermena es va inaugurar el dia 19 de juny de 1977. Classificació: **Joan Cros, Albert Ribó i Josep L. Mendoza**. Hi corria **Toni Elías** (líder del Campionat d'Espanya).

II Motocròs de Torelló. Comermena. 16 d'octubre de 1977. Classificació: **Fernando Muñoz, Ignasi Bultó i Domingo Illa**. Hi corrien dos pilots del MCVdG: **Joan Cros i Antoni Saborit**. Toni Arcarons Armenteras corria pel Motor Club Sant Julià. Pilots júnior del MCVdG: Joan J. Colina, Joaquim Casas, Pere Surribas, Joan Font Llorens, Miquel Sala Amblàs, Joan Panadès, Ramon Salvans i Josep Pujol Baucells.

I Motocròs social. 12 de març de 1978. Joan Cros, Toni Arcarons, Antoni Saborit, Josep Pujol, etc.

III Motocròs de Torelló. 11 de juny de 1978. Classificació pilots Súper: **Albert Ribó, Domingo Illa i Joan Cros**.

IV Motocròs de Torelló. 8 d'octubre de 1978. Classificació: **Jordi Bautista, Joan Cros i Ramon Salvans**.

V Motocròs de Torelló. 10 de juny de 1979. Classificació: **X. Pastoret, A. Gràcia i Enric Torrente**.

VI Motocròs de Torelló. 16 d'octubre de 1979.

11/11/1979. Campionat Juvenil de Motocròs.

VII Motocròs de Torelló. 22 de juny de 1980. Classificació sènior: **Miquel Montfort, Xavier Folguera i Joan Clot**.

VIII Motocròs de Torelló. 19 d'octubre de 1980. Homenatge a **Toni Arcarons** pel títol de Campió d'Espanya assolit al motocròs de Madrid el 7 de setembre. A

la cursa d'homenatge hi corren Elías i Muñoz. Classificació: **Toni Arcarons** (rècord de volta ràpida amb 1 minut i 29 segons), **Toni Elías** i **Carles Mas**. Presència de Fèlix Millet. Classificació júnior: **Santi Piella** (Escuderia Joan Cros) i **Jordi Sallent**.

I Dirt-Track de Torelló. 20 de desembre de 1981. Hi assistiren entre quatre i cinc mil persones. **Toni Arcarons** (va caure), **Toni Elías**, **Ignasi Bultó**, **Fernando Muñoz**, **Pau Colomina**, **Carles Mas**, **Rafael Olmedo**, **Joan Cros**, **Enric Torrente**... El patrocinà la revista Solo Moto. Guanyà la prova Carles Mas. Toni Elías guanyà el campionat. Toni Arcarons, segon a la general. Joan Cros va quedar eliminat a la màniga de semifinals. **Final del motocròs**

L'any 1982 estava previst d'organitzar més proves de motocròs i de Dirt track. El MCVdG va entrar en dificultats econòmiques i es van dedicar només al trial. Es varen deixar de programar proves de motocròs i el circuit de Comermena entrà en desús.

EL SIDE TRIAL

La modalitat de Side-trial del MCVdG s'inicià l'any 1979. Aquella temporada, el tàndem format per **Pere Dot** i **Josep Hinojo**, amb Montesa, competiren al Campionat de Catalunya. Varen assolir el primer lloc de la seva categoria i el sisè de la general.

L'any 1981, el MCVdG va anunciar que havia "fitxat" els pilots gironins **Jordi Bosch** i **Àlex Sibils**, campions d'Europa i de Barcelona.

A l'equip del MCVdG també s'hi va afegir, pel març de 1981, el tàndem format pels germans **Bertran**.

EL TRIAL 4X4 (COTXES TOT TERRENY)

La I Copa Federació Catalana d'Automobilisme se celebrà l'any 1985. Aquesta modalitat de trial amb vehicles tot terreny comptà amb dos equips torellonencs: **Pere Dot – Eloi Alsina** i **Lluís Callís – Patrick Masgrau**. Aquests pilots estaven vinculats emocionalment al MCVdG.

El dia 9 de juny de 1985 l'Escuderia Torelló organitzà una prova de Trial 4x4 a Torelló. Les zones eren al Pedronet de la Coromina, La Carrera i a la Casa de Dalt; dues a cada indret. Hi participaren 24 equips. Els guanyadors foren tres equips torellonencs: Lluís Callís – Patrick Masgrau. En segon lloc: Pere Dot – Eloi Alsina. Els tercers: **Eduard Tuneu – Joan Balmes**.

L'equip Dot – Alsina aconseguí els Campionats de Catalunya de 1986 i 1987.

AUTOMOBILISME

Entre els anys 1977 i 1982, el Motor Club Vall del Ges va organitzar vuit esdeveniments vinculats a l'automobilisme. El president Ernest Font, escollit a finals de 1975, va aconseguir iniciar les seccions d'automobilisme i motocròs l'any 1977. El MCVdG organitzà dues pujades en costa a Orís i sis a la Trona.

I Pujada a Orís (13 de febrer de 1977). El vencedor fou **Rodolfo Tesone** amb un SEAT 1430/1800, seguit de **Pere Morera**, amb un SEAT 1430/1800, i **Joan Canudas**, amb un Simca Rallye. Acabaren la cursa catorze pilots.

I Pujada a La Trona (13 de novembre de 1977). La prova comptà amb la col·laboració dels **Amics del Motor de Voltregà**. El vencedor fou **Alfonso Tórmez** amb un Martini Mk-12 i un temps de 3 minuts i 56 segons. El pilot **Santiago Mercenaro**, amb un Selex ST-3, patí un aparatós accident durant la

primera mànega. Tot i l'ensurt, pogué córrer la segona mànega i aconseguí el tercer lloc; darrere de **Joan Viñas**.

II Pujada a la Trona (9 d'abril de 1978). Puntuable per al Campionat de Catalunya de Muntanya. El vencedor fou **Alfonso Tórmez** amb un Martini i un temps de 4 minuts i 38 centèsimes.

II Pujada a Orís (24 de setembre de 1978). El vencedor fou **Alfonso Tórmez**.

III Pujada a La Trona (29 d'abril de 1979). Aquesta prova formava part del I Challenge Tres Comarques. Els coorganitzadors eren l'Escuderia Osona, el Biela Club Manresa, l'Escuderia Gironella i el Moto Club Manresa. El vencedor fou **J. M. Fernández** amb un Proche Carrera i un temps de 4 minuts i 13 segons.

IV Pujada a La Trona (20 d'abril de 1980). La prova fou inclosa dins el Trofeu FAE del Reial Automòbil Club de Catalunya. El vencedor fou el pilot del MCVdG **Jean Claude** amb un Lola Marlboro i un temps de 3 minuts i 47 segons. Pel MCVdG també hi participaren: **Josep M. Guitart** i **Josep F. Martínez**.

V Pujada a La Trona (5 d'abril de 1981). El guanyador fou el pilot **Joan Fernández** amb un Lola – BMW i un temps de 3 minuts i 48 segons. En aquella prova hi participaren els pilots del MCVdG **Joan Moncau** i **Martí Català**.

La darrera prova fou la **VI Pujada a La Trona** (16 de maig de 1982). El vencedor fou el pilot **Carlos Arenzana** amb un Lola i el millor temps absolut de la pujada: 3 minuts i 34 segons. **Joan Fernández** fou segon i **Claudi Caba**, cinquè.

L'any 1982, fruit d'una escissió al MCVdG, va néixer l'**Escuderia Torelló**. Aquesta nova escuderia, presidida per **Rosend Cobertera**, va organitzar diversos esdeveniments automobilístics durant la dècada dels vuitanta.

LA RECONSTRUCCIÓN DEL PONT NOU DE RODA DE TER

Carme Garcia, Jordi Ballús i Jordi Serra

En la retirada republicana a la fi de la guerra civil a Roda de Ter, es varen dinamitar els dos ponts que uneixen les dues parts de la vila, si bé el pont vell en va sortir menys afectat i es va reparar el mateix any 1939, el pont nou que s'havia acabat de construir el 1931, va quedar més malmès, el primer contacte per part de la Comissió Gestora de la Diputació per la reconstrucció es el 4 de setembre de 1939 i es dona l'alta definitiva de la reconstrucció acabada el 13 d'abril de 1945, havent passat el període de proves i de garantia, tot i que s'inaugura el 23 de setembre de 1943 per la seva utilització, aquesta durada es deu a que durant aquests treballs de reconstrucció, succeeixen un munt de incidències, quant el dia 3 de febrer de 1939 es va dinamitar, va suposar la destrucció de dues arcades

deixant les altres dues tocases, es fa un primer projecte de reconstrucció amb la construcció de les dues arcades noves i amb injeccions de ciment per reparar les altres dues, es pressuposta la seva reparació per 148.325,14 pessetes, es licita i posteriorment s'adjudica l'obra a una empresa de Barcelona, "Construcciones y Reparaciones S.A.", aquesta empresa ja de bon inici te greus problemes per portar a terme la reconstrucció, el 18 d'octubre de 1940 arriba l'aiguat que tot i no haver-hi víctimes mortals com algunes poblacions veïnes, el perjudici material i econòmic va ser molt important, al pont nou l'aiguat va enderrocar les dues arcades que estaven malmeses però dempeus, per tant al ser quatre arcades a reconstruir, es va haver de fer un projecte nou, amb pressupost nou, l'empresa de "Construcciones y Reparaciones S.A.", acollint-se a una clàusula del seu contracte demana la rescissió de contracte sense pèrdua de fiança, la qual es acceptada, immediatament s'adjudica la reconstrucció al "Servicio Militar de Puentes y Caminos de Cataluña" aquesta "empresa" abaixa el pressupost un 14%, reservant-se un 3% per accidents e imprevists i queda acceptat el pressupost final per 363.800,40 pessetes.

El dia 9 de febrer de 1939 es publica la "Ley de Responsabilidades Políticas", la base dels processos que anirien sorgint durant la postguerra, la llei deixava clar que les responsabilitats eren de caràcter retroactiu i ja quedava reflectit en el primer article: «la responsabilidad política de las personas, tanto jurídicas como físicas, que desde el 1 de octubre de 1934, y antes del 18 de julio de 1936,

Era l'inici de una repressió brutal per part del regim franquista, que utilitzaria a per a la reconstrucció del país, amb un cost de mínims al personal desafecte al règim, ja foren amb Colònies Penitenciàries o Batallons de Treballadors

Davant la quantitat de destruccions que hi hagueren a Catalunya, es crea el 22 de març de 1939 amb una fusió del Servicio Militar de Puentes y Caminos del Norte, el Grup de Zapadores de la FET y de las JONS i sis batallons de treballadors forçats que tenien al seu càrrec, es crea el "Servicio Militar de Puentes y Caminos de Cataluña", obtingueren una gran part de les concessions de reconstrucció tenint en compte el baix cost que els suposava el personal, castigaven i explotaven als desafectes i a més ingressaven diners a les arques del règim .

Estat del pont nou dinamitat el 03-02-1939
(Arxiu Històric de Roda de Ter i Les Masies de Roda)

A Roda de Ter, el dia 4 de octubre de 1941 arriba el Batalló de Treballadors Disciplinaris N° 44 per refer el Pont Nou, aquest Batalló queda instal·lat als baixos de la llavors confiscada Cooperativa “La Pau Rodenca”, i consta com a primer dia de treball a Roda el dia 13 d'octubre de 1941, per deixar-ho clar, el grup que va venir a Roda de Ter, no era un Batalló, era un destacament de la 3ª Companyia del Batalló de Treballadors Disciplinaris N° 44, aquest Batalló es dividia amb tres Companyies i a la vegada les Companyies es dividien en destacaments per cobrir les necessitats necessàries a diferents llocs, quant aquest destacament arriba a Roda, el màxim comandament d'aquest Batalló n°44, el tenia el Comandant Ramon Ros Martínez que en la data que el destacament s'instal·la a Roda, te un sou mensual amb una base contributiva d'aquest comandant es de 1.424 pessetes amb 98 cèntims mensuals.

Aquest destacament en la seva arribada a Roda de Ter, estava compost de 98 soldats Treballadors, el màxim comandament a Roda de Ter del Destacament, es l'alferes Jesus Ardanaz Ciganda originari de Pamplona

Per sota del alferes hi havia dos sergents, en Jesús Mintegui Oyarbide, natural de Sant Sebastià

L'altre sergent que també s'hostatjava a “cala Sebastiana”, a la Plaça Major, era en Francisco Martin Gomez, madrileny d'origen, solter, alt i prim, tirat a la beguda, una mala persona com així ho explica en Miquel Martí Pol en el seu llibre Defensa Siciliana.

A “cala Sebastiana també s'hi hostatjava el enginyer capatàs i encarregat de l'obra del Servicio Militar de Puentes i Caminos, Pablo Olea Revilla, aquest capatàs que no era militar,.

Els dos caporals que tenien en el destacament de Roda eren en Manuel Ferreiro Pardiñas i en Gerardo Gallego Ferreiro.

Per sota dels caporals hi havia els soldats escolta, per normativa tenien ordre de disparar a qualsevol fugida d'algun presoner, els soldats escolta eren 10, aquests soldats tenien un sou de 13,50 pessetes al mes.

Per sota d'aquests ja només quedaven els Soldats que conformaven el Destacament, a cada soldat treballador amb les deduccions, els quedava un sou de 7 pessetes, per fer-nos una idea podem fer una comparació amb el

Comandant Ramon Ros Martínez, màxim responsable del Batalló, el cost de tot el destacament en el mes d'octubre tenint en compte que varen començar a cobrar a partir del dia 13 que es el dia que varen començar a treballar, fins al 31, de tots els soldats treballadors, juntament amb els soldats escolta i els dos caporals, en total 110 persones va pujar la suma de 942 pessetes amb 40 cèntims, el sou contributiu del Comandant, 1 sola persona, recordem que era de 1.424 pessetes amb 98 cèntims, era una explotació brutal, repressiva per ideologia, i si hi afegim la mala alimentació que patien i els maltractes rebuts, no es d'estranyar que en molts llocs hi haguessin intents de fugides dels Batallons.

A principis de 1942 arriba a Roda de Ter un destacament de una Colònia Penitenciària, comandats per el caporal Eugenio Sánchez Pérez, uns quants presoners d'aquesta Colònia Penitenciària es quedarien a construir posteriorment uns habitatges a Roda de Ter.

Arriba el dimarts 28 d'abril de 1942 on passa un accident que intentarem explicar amb forces detalls, on hi hagueren cinc morts i vuit ferits, aquest fet, si bé a Roda de Ter es tenia constància que havia passat, ningú sabia realment els morts i ferits que va causar, i menys els noms i procedències d'ells.

Hem pogut contactar amb els familiars de un mort en l'accident, de la província de Jaén, a traves d'un historiador local i la sorpresa va ser majúscula. La família no sabia res de res. Els van dir primer que havia desaparegut i després que l'havien trobat mort. I encara els van reclamar a la mare les 3 pessetes diàries perquè havia desaparegut. La Família per tant es va pensar que s'havia escapat. La mare ens van dir aquest historiador, que va morir de pena i abraçada amb la foto del seu fill. Que nosaltres els haguem explicat realment el que va passar ha estat molt reparador. El seu cadàver va aparèixer una setmana després a Salt. I ara estem en poder-los dir en quin lloc el van enterrar

La relació de molts soldats del Batalló Disciplinari de Treballadors i dels presoners de la Colònia Penitenciària amb les famílies rodenques, va ser una història d'acollida, de respecte i ajuda i amb unes quantes històries d'amor, ja que en podem constatar catorze que en quedar en llibertat, al abolir els Batallons Disciplinaris i haver complert posteriorment tot el servei militar que els quedava, en van fer de Roda de Ter i després de trobar la seva parella, el lloc on van residir per sempre més i on en alguns cassos hi van deixar les seves arrels.

El cabdal del Ter, abans de l'accident 28-04-1942
(Arxiu Històric de Roda de Ter i Les Masies de Roda)

CONCEPCIÓ PINIELLA BLANQUÉ (*1877; †1953) I LA MÚSICA

Glòria Ballús Casólviva

Concepció Piniella Blanqué va néixer a Prats de Lluçanès el 4 de juliol de 1877, encara que uns anys després la família s'establí a Manresa. Va morir a Santander el 1953¹, on vivia amb la seva filla Anna i la seva néta Rosa Cuitó Amat.

Tenia una formació molt completa, tant musical com artística i durant molts anys va ser professora de l'Orfeó Manresà i de l'Escola de Música de l'Orfeó Manresà, a més de pianista i cantaire solista del mateix orfeó.

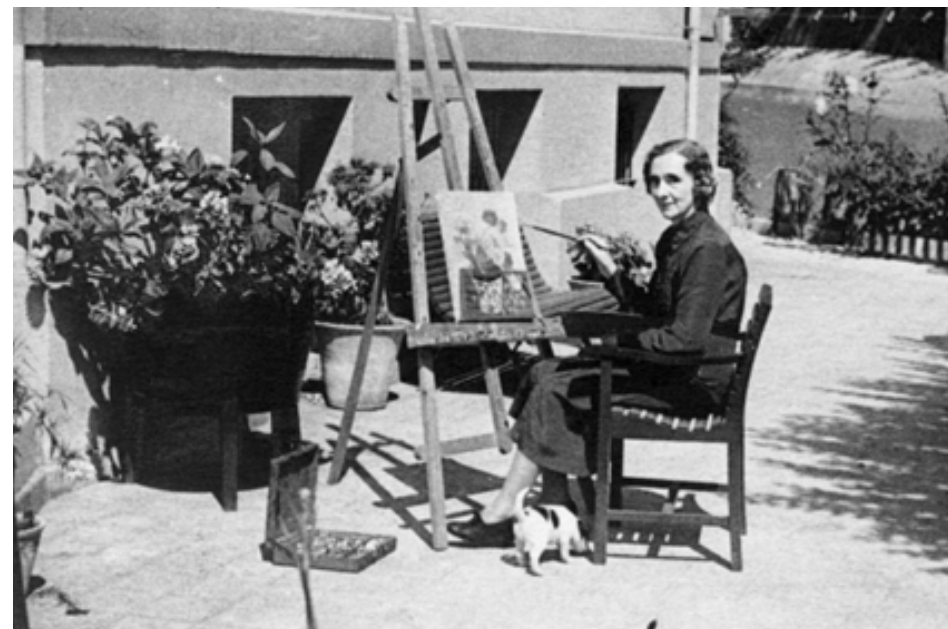
Es va casar amb Joaquim Amat Palà, que amb els seu pare Joan Amat Coll, tenia una confiteria, al carrer de Sant Miquel, 28 de Manresa, de gran prestigi ja que va rebre la *Medalla d'or* a l'Exposició Hispano-Francesa, a Saragossa, l'any 1908. Cal remarcar que Joaquim Amat Palà va ser gran protector de l'Orfeó Manresà i també formà part de la seva junta directiva.

El matrimoni Amat-Piniella tingueren dos fills el Joaquim i l'Anna. El Joaquim Amat Piniella² (*22.11.1913;†03.08.1974) fou escriptor, periodista i polític, i va participar en diverses activitats culturals en els anys 30. Com a supervivent del camp de concentració de Mauthausen, a la segona guerra mundial, va escriure les seves vivències en el llibre K. L. Reich, que va publicar el 1962.

He remarcat la figura del fill, ja que fins entrar en l'Institut Lluís de Peguera, per cursar el batxillerat, va seguir tots els estudis amb la seva mare. Això ens mostra la gran formació intel·lectual que tenia Concepció Piniella.

1 — Les seves restes descansen en el panteó familiar del Cementiri de Manresa des del 03.05.1963, juntament amb els seus fills, el seu marit i els seus sogres.

2 — L'Ajuntament de Manresa li atorgà el reconeixement de *Manresà Il·lustre* i el seu retrat fou col·locat a la *Galeria de Manresans Il·lustres* (26.03.2004). Des de l'any 2000 un premi de novel·la històrica porta el seu nom. En el 2013, amb motiu del centenari del seu naixement, s'organitzaren diversos actes commemoratius, entre ells el trasllat de les seves despulles al panteó familiar, al Cementiri de Manresa (29.11.2013).

Concepció Piniella pintant (Arxiu Comarcal del Bages)

LA SEVA FORMACIÓ MUSICAL I ARTÍSTICA

Concepció Piniella va ser principalment professora de cant i solfeig a la secció de noies de l'Orfeó Manresà des de la seva fundació (1901) però oficialment fou nomenada segons acord de 17.12.1903³, quan tenia 26 anys:

[...] atendido su amor y entusiasmo al noble arte de la música, y por el cariño que desde un principio sentia para el "Orfeo". El nombramiento recaído a favor de la Sra. Piniella, fue recibido por los orfeonistas con vivas muestras de aprobación y satisfacción reconocidos por todos los excelentes conocimientos musicales que poseia la nueva profesora.

3 — Ausió Rovira, Pere: "El Orfeo Manresà a través de los tiempos (IV)", Manresa (27-03-1948).

En les *Cròniques de l'«Orfeó Manresà»*⁴ hi trobem anotades les activitats que feia de solista i de professora, juntament amb Pilar Azopardo, Miquel Caellas, Blai Padró i Rosa Miró, i amb Josep Duran, que generalment els acompanyava al piano.

Piniella va tenir com a directors al seu fundador Estanislau Casas Sanmartí (1883-1905), Manel Jovés Torras (1886-1927) de 1906 a 1908, Joaquim Pecanins Fàbregas⁵, també de Prats de Lluçanès, de 1908 a 1921, i Miquel Blanch Roig (1889-1936).

Com a solista cal destacar, entre d'altres, les seves intervencions en el Concert de Festa Major de 1907, amb *Elegía*, obra del manresà Domènec Sangrà⁶, i en el de 1910, en l'homenatge al mestre Joan Lamote de Grignon, amb *La Nit de Nadal*, del propi mestre, i el Recitatiu i l'Ària de Soprano de la *Cantata 78*, de Joan Sebastià Bach.

Sobre la seva activitat pictòrica, va participar en l'exposició *Manresa* (1901), organitzada per l'Ajuntament per commemorar el trasllat a la ciutat dels Cossos Sants—Sant Maurici, Santa Agnès i Sant Fruitós, patrons de la ciutat—, inaugurada dins els actes de la Festa Major.

En la ressenya de l'homenatge al mestre Estanislau Casas Sanmartí, primer director de l'Orfeó, s'esmenta també que *La finisima y sentida alegoria que orlaba la efígie del malogrado era original de la notable artista y dibujanta Sra. Piniella*⁷.

També va ser una de les impulsores de la sardana a Manresa i la primera d'ensenyar-la a ballar (1903), en les vetllades literàries i musicals que se celebraven al local de la Lliga Regional (plaça Major, n. 3). Les ballades es començaven al so del gramòfon o del piano que tocava la mateixa Concepció, amb la col·laboració d'alguns empordanesos residents a Manresa.

4 — Les *Croniques* es publicaren del juliol de 1910 (n 1) fins el juliol-desembre de 1918 (n. 76).

5 — Ballús Casòliva, Glòria: «Joaquim Pecanins Fàbregas (*1883; †1948), ejemplo de músico dedicado a la música culta y a la de tradición oral». *Cuadernos de Investigación Musical*, 3, 2017, p. 50-74. ISSN:2530-6847.

6 — El manresà Domènec Sangrà (1880-1957) fou compositor i director d'orquestra.

7 — *Diari Manresa* (01.07.1948).

La ciutat de Manresa, en reconeixement a la seva personalitat intel·lectual i cultural, li va dedicar un carrer al barri de la Font dels Capellans, segons acord aprovat en la sessió del Ple de la Corporació Municipal (21.06.2004).

CONCEPCIÓ PINIELLA D' AMAT.

Revista *Cròniques del «Orfeó Manresà»*, 15 (octubre 1911)

COL·LECCIÓ PROFANA DE RELÍQUIES (SUPOSADAMENT) SACRES

Joan Arimany i Juventeny

Les relíquies sacres, segons el Diccionari català-valencià-balear (DCVB) d'Antoni Maria Alcover i Francesc de Borja Moll, entre d'altres accepcions, defineix el mot relíquia amb les següents paraules: "Allò que resta del cos, vestit, mobles, etc., d'un sant, o de coses sagrades, i que es conserva a efectes de veneració". Aquestes peces formen part de l'imaginari de l'Església catòlica i, sovint, són part de la seva litúrgia.

La història ha constatat diferents consideracions respecte a les relíquies. Mentre que la mateixa Església les veu com a pròpies, les valida i en rebutja cap altre ús que no sigui el culte que la institució promou, ha estat notòria l'existència d'un comerç, intercanvi i manipulació del seu ús i consideració. Per aquests motius, cal tenir en compte que n'existeixen de dubtosa procedència i pertinença a la seva entitat original.

L'acumulació de relíquies formava part del reclam que els monestirs medievals dirigien als pelegrins; també eren part dels actius que catedrals i grans centres eclesiàstics mostraven per adquirir certa autoritat entre els feligresos del seu territori; i molt sovint eren objectes cobejats per la més alta noblesa. Monarques europeus de diferents èpoques, aplegaven relíquies d'arreu dels dominis cristians i construïen capelles exclusives, fins i tot grans monestirs, per acollir-les. Les col·leccions privades de relíquies, malgrat que la mateixa Església catòlica no admet aquesta pràctica, han estat una certesa històrica.

Les relíquies, més enllà de la seva innegable significació religiosa, contenen altres valors en funció de l'enfocament del seu estudi. Al marge de la seva autenticitat, són model per observar-ne diverses perspectives: per interpretar diferents modalitats de culte, per contextualitzar en determinats moments històrics, per recollir històries de vida dels personatges als quals estan relacionades i d'altres que hi ha tingut contacte, per admirar les obres

artístiques que, generalment, les acullen i per històries de vida de qui les ha posseït i venerat. En definitiva, les relíquies de sants són uns elements polièdrics que es poden analitzar des de diferents disciplines: la religiosa (és clar); l'antropologia i, específicament, l'etnografia; la història i l'art, entre d'altres de més específiques.

L'aportació a Cultura Viva 2023 conté una visió panoràmica de les relíquies, essencialment d'aquelles relacionades amb santes i sants d'àmbit territorial català. A partir de cadascuna, o dels diferents grups de relíquies, es desenvolupa la investigació corresponent que moltes vegades està acompanyada de relats propis de la cultura popular. Per a aquesta fase és fonamental un altre aspecte del col·leccionisme de relíquies: la documentació original i la bibliografia impresa posteriorment amb intenció analítica i mirada científica.

LES RELÍQUIES

Actualment, se solen classificar les relíquies a partir del grau de pertinença física amb els sants als quals s'atribueixen:

- Relíquies de primera classe són aquelles que han format part del cos del sant, des de fragments d'os (ex ossibus), cabells (ex capillis) a bocins de la carn (ex carne), etc.
- Relíquies de segona classe són les que contenen peces, objectes (o porcions d'aquests) que el sant va utilitzar en vida com els vestits (ex indumentis).
- Relíquies de tercera classe són elements que han estat en contacte amb relíquies de primera classe. En aquest cas, la multiplicació és infinita.
- Finalment, es podrien considerar relíquies de quarta classe aquelles que no han tingut contacte directe amb el sant ni amb una relíquia de primera classe però que, en la seva forma o en l'espai que han ocupat, es pot interpretar que ha existit una vinculació. En aquest cas es poden situar des de perfils de parts del seu cos o de destacades relíquies fins a les gotes de l'oli que ha permès cremar les llànties prop del seu sepulcre.

A partir d'aquesta classificació, segons la seva naturalesa, les relíquies de sants que formen part de l'espai històric i tradicional català es poden assignar a períodes determinats. Aquesta atribució es pot fer per raó de la biografia, de l'arrelament de la seva devoció (que la tradició ha consolidat) o de la seva suposada connexió amb el territori a partir del llegendari.

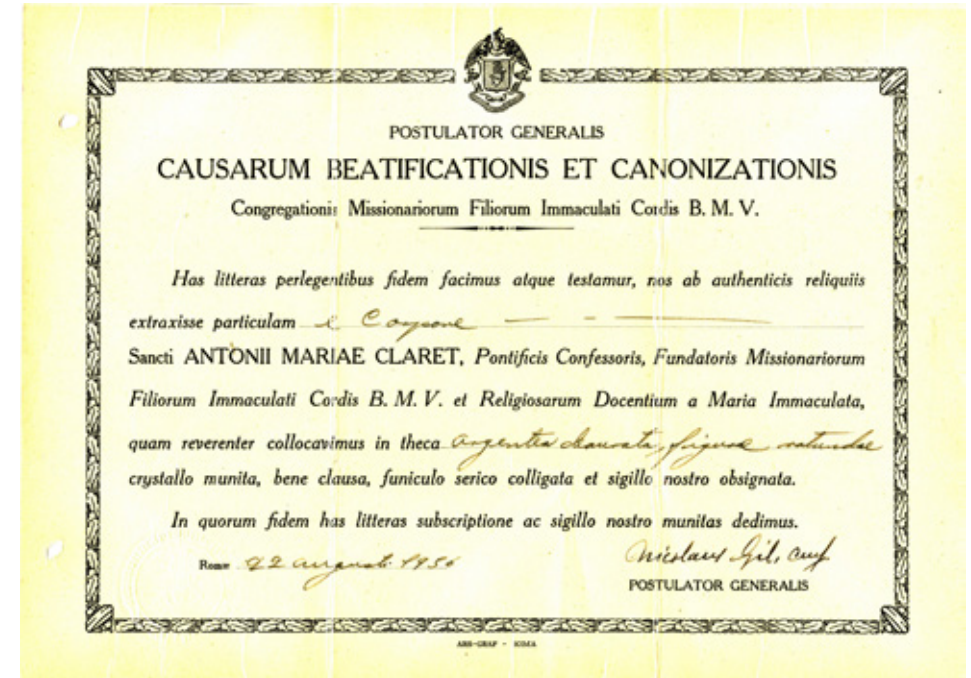
LA DOCUMENTACIÓ ORIGINAL

Ocasionalment, s'ha conservat el document que certifica l'autenticitat de la relíquia. Es tracta d'un full imprès per una sola cara amb notes manuscrites. S'anomena autèntica, que és on consten, en nom de l'autoritat eclesiàstica que en dona fe, les dades més destacables: la naturalesa de la resta sacra, el nom del sant o santa, la forma i material del continent; per descomptat, té una gran importància la data d'emissió. En casos especialment interessants, també es poden llegir, en lletra manuscrita, les revisions que s'han fet en diferents èpoques i que han permès la continuïtat de culte. Aquestes addendes, generalment, situen amb major precisió el lloc de veneració de la relíquia.

LA BIBLIOGRAFIA

La rellevància que s'ha atribuït als sants a Catalunya des de l'edat mitjana, ha generat una gran producció bibliogràfica. A part de la documentació que es troba en els arxius episcopals, sobre el sant o la santa que ha viscut a la diòcesi, en els segles XVII i XVIII, en plena efervescència de la pietat barroca, s'imprimeixen obres que recullen la vida (real o imaginada) dels personatges venerats que són tractats de forma col·lectiva o individualment. Aquests volums (amb major o menor vocació crítica i objectivitat) són imprescindibles per contextualitzar l'origen i devoció de les relíquies, especialment perquè els llibres editats posteriorment solen reproduir-ne els seus textos.

L'aspecte estrictament pietós es troba en els novenaris o documents semblants que, amb un petit format, contenen les oracions adreçades als sants en un període determinat de l'any. Quan el protagonisme és compartit amb una relíquia del mateix personatge, sol ser destacada per preveure la seva veneració.

Els fulls de goigs, que són propis de la literatura hagiogràfica popular, aporten dades de devocions que moltes vegades tenen una adscripció estrictament local. Aquestes composicions poètiques, escrites amb l'objectiu de ser cantades, són testimoni de relíquies que poden haver desaparegut temps enrere, especialment per la darrera Guerra Civil.

Els goigs, a més, tenen una funció molt important quan són cantats just abans de besar els reliquiariis, ja que preparen mentalment els fidels per a aquest ritual de submissió.

ESTUDIS ACTUALS

Les relíquies, periòdicament, són notícia als mitjans de comunicació. Igualment, són objecte d'estudis i d'investigacions que apareixen en revistes especialitzades o en monografies. En aquest apartat, s'han de tenir en compte aquelles edicions aparegudes en altres llengües com el castellà, el francès o l'anglès que, malgrat que no tractin de relíquies de l'àmbit territorial català, solen oferir enfocament aplicables arreu.

No és una tasca fàcil. La dificultat per documentar i verificar biografies de sants i santes està sotmesa a una riquesa argumental farcida d'un espès entramat de subtileses que guarneixen l'espai ambivalent entre la realitat i la ficció. Malgrat aquesta confusió, emergeix ben ferm un culte projectat per persones ben tangibles, amarades de les seves creences més íntimes, que validen totalment l'objecte de la seva pròpia cosmovisió.

